

Utlåtande 2013:69 RI (Dnr 335-1752/2012)

Sänkt rösträttsålder i kommunvalet 2014

Motion (2012:65) av Åsa Jernberg (MP)

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.
Motion (2012:65) av Åsa Jernberg (MP) om ”Sänkt rösträttsålder i kommunvalet 2014” anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i utlåtandet.

Föredragande borgarrådet Sten Nordin anför följande.

Ärendet

Åsa Jernberg (MP) föreslår i en motion (2012:65) att staden ska hemställa hos regeringen att Stockholm ska bli försökskommun för rösträtt från 16 års ålder i valet till kommunfullmäktige år 2014. Åsa Jernberg föreslår vidare i motionen att även valbarhetsåldern ska sänkas till 16 år för kommunfullmäktige och andra kommunala förtroendeuppdrag.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och valnämnden.

Stadsledningskontoret konstaterar att frågan om sänkt rösträttsålder nyligen väckts i motioner av riksdagsmän från Moderaterna och Socialdemokraterna.

Valnämnden anser att det är nämndens uppdrag att bereda alla som vill rösta goda möjligheter och god tillgänglighet oavsett vilken rösträttsålder som riksdagen beslutar. Som lokal valmyndighet har nämnden inte några synpunkter på vad som är en lämplig rösträttsålder.

Mina synpunkter

Beslut som fattas i staden påverkar stockholmarna i det dagliga livet. De flesta berörs på ett eller annat sätt av beslut om skola, förskola och äldreomsorg.

Frågan om sänkt rösträttsålder från 18 till 16 år har varit föremål för diskussion vid fler tillfällen sedan 1974 års regeringsform sänkte rösträttsåldern från 19 till 18 år. En sänkning av både rösträtts- och valbarhetsålder till kommunfullmäktige och andra kommunala förtroendeuppdrag till 16 år skulle innebära att personer som inte är myndiga skulle kunna väljas in i församlingar av vilka det utkrävs bland annat skadeståndsansvar. Likställigheten mellan valbarhet och rösträtt skulle således gå förlorad. Innan myndighetsåldern bör man således inte ges beslutanderätt i frågor som rör kommunens intressen. Det är däremot viktigt att politiker och andra beslutfattare lyssnar på vad unga människor vill. Ett exempel på detta är Ungdomsparlamentet som genomförs av utbildningsnämnden i Stockholms stad och som riktar sig till gymnasieungdomar i staden.

Bilaga

Motion (2012:6) av Åsa Jernberg (MP) om sänkt rösträttsålder i kommunvalet 2014

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Särskilt uttalande gjordes av borgarråden Karin Wanngård och Tomas Rudin (båda S) enligt följande.

I stort delar vi motionens ambitioner. Inflytande behöver, även när det gäller yngre, vara på riktigt. Och då innebär rösträtt inflytande.

Därför anser vi att staden, givet att lagstiftningen medger det, på sikt bör kunna pröva 16 års rösträtt. En rad frågor kvarstår dock att hantera och motionen lämnar en hel del av dem obesvarade. En sådan fråga är valbarheten. Det finns därför skäl att fortsätta arbetet för ökat inflytande för yngre människor och att bereda frågan om 16 års rösträtt vidare.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Motion (2012:65) av Åsa Jernberg (MP) om ”Sänkt rösträttsålder i kommunvalet 2014” anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i utlåtandet.

Stockholm den 15 maj 2013

På kommunstyrelsens vägnar:
STEN NORDIN

Ulrika Gunnarsson

Reservation anfördes av Åsa Jernberg och Stefan Nilsson (båda MP) enligt följande.

Vi föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta följande.

1. att bifalla motion om sänkt rösträttsålder,
2. att anföra följande,

Enligt FN:s Barnkonvention har barn och unga rätt till inflytande och delaktighet. Stockholms stad har dock inte prioriterat ungas inflytande på allvar. Former och en tydlig viljeinriktning för ungas inflytande saknas och barns kunskaper och perspektiv tas inte tillvara.

Att sänka rösträttsåldern är ett sätt att ta ungas rätt till inflytande på allvar. Med en sänkning av rösträttsåldern skulle den genomsnittlige förstagångsväljaren vara 18 år, istället för som idag cirka 20 år. Rösträtts- och valbarhetsåldern har ändrats många gånger i Sverige under 1900-talet. Samma argument som drev fram sänkningen av rösträttsåldern år 1975 till 18 år kan sägas vara giltiga idag. Unga har större kunskaper än tidigare och vikten av att främja demokratisk delaktighet är lika central. En sänkning av rösträttsåldern ger unga makt i rollen som väljare, påverkar politikens innehåll och bidrar till att göra Stockholm till en bättre stad för barn och unga.

Ett viktigt demokratiskt ställningstagande är att den som har rätt att rösta också har rätt att väljas. Synen på unga människor som mogna demokratiska aktörer innefattar både en syn på unga som ansvarstagande medborgare mogna att rösta och ett förtroende för ungas förmåga att sköta ett politiskt förtroendeuppdrag.

Särskilt uttalande gjordes av Karin Wanngård, Tomas Rudin och Olle Burell (alla S) med hänvisning till det särskilda uttalandet av (S) i borgarrådsberedningen.

Särskilt uttalande gjordes av Ann-Margarethe Livh (V) enligt följande.

Barn och unga ska ha ett verkligt medbestämmande enligt FN:s konvention om barnets rättigheter. Här återstår oerhört mycket att göra på alla nivåer i samhället. Särskilt viktigt är att stärka barn och unga vars föräldrar har låg utbildning, eftersom vi vet att valdeltagandet idag är till stor del är starkt styrt av socioekonomiska faktorer. Enbart att sänka rösträttsåldern riskerar därför att bevara skillnaderna i valdeltagande. Det krävs därför betydligt mer än sänkt rösträttsålder för att alla barns och ungas åsikter ska tas tillvara i samhället.

Frågan om sänkt rösträttsålder har också nyligen väckts i motioner i riksdagen. Vi delar stadsledningskontorets uppfattning att staden bör avvakta utfallet av behandlingen av riksdagsledamöternas motioner. Däremot kan staden göra mycket mer för att stärka barns- och ungas inflytande i staden. Till att börja med kan staden ta fram den tydliga struktur för arbetet enligt barnkonventionen som saknas enligt revisionskontoret och som vänsterpartiet har påpekat alltsedan stadens handlingsprogram löpte ut.

ÄRENDET

Åsa Jernberg (MP) föreslår i en motion att kommunfullmäktige ska besluta att

- hemställa hos regeringen om att Stockholm i valet till kommunfullmäktige år 2014 blir försökskommun för rösträtt från 16 års ålder
- hemställa hos regeringen om att detta även ska omfatta en sänkt valbarhetsålder till 16 år för kommunfullmäktige och andra kommunala förtroendeuppdrag
- uppmana regeringen att ta fram förslag till de lagändringar som försöksverksamheten kommer att kräva.

Åsa Jernberg (MP) hänvisar i sin motion till artikel 12 i FN:s barnkonvention vari framgår att barn och unga har rätt till inflytande och delaktighet. Hon framför att barn och unga inte ges möjlighet att påverka politiska beslut fast de påverkas av dem. Hon framför vidare att staden måste ta barnkonventionen och inte minst barn på allvar och skapa former och strukturer för att bättre ta tillvara barns och ungas åsikter. Ett viktigt steg är då att sänka rösträttsåldern till 16 år i kommunala val vilket enligt henne bör åtföljas av en sänkning av åldersgränsen till 16 år för att kunna ta plats i kommunala beslutande församlingar.

BEREDNING

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret och valnämnden.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 19 februari 2013 har i huvudsak följande lydelse.

I 1974 års regeringsform sänktes rösträttsåldern från 19 till 18 år. Frågan om en sänkt rösträttsålder till 16 år har därefter varit föremål för diskussion vid ett flertal tillfällen; bl.a. i Åldersgränsutredningens rapport ”Bevakad övergång – Åldersgränser för unga upp till 30 år” (SOU 1996:111) där det föreslogs att den som har fyllt 16 år ska få rösta i kommunala val och i kommunala folkomröstningar. Den dåvarande regeringen valde dock att inte lägga fram något förslag.

I oktober 2012 lades två motioner i riksdagen om sänkt rösträttsålder; en från Jonas Gunnarsson och Elin Lundgren (S) (Motion 2012/13:K248) och en från Christer Akej

(M) (Motion 2012/13: K259). I den förstnämnda motionen föreslås att ett försök ska genomföras med sänkt rösträttsålder i kommunalvalen. I den andra motionen föreslås att Sverige bör se över möjligheter till sänkt rösträttsålder. Motionären framhåller här att den långsiktiga målsättningen bör vara att säkerställa att den reella snittålder för förstagsångsväljare sammanfaller med myndighetsåldern 18 år och inte 20 år eller högre, vilket ofta är fallet idag. Han framför att en sänkt rösträttsålder i ett första steg skulle kunna tillämpas vid kommun- och landstingsvalen för att sedan utvärderas inför det nästkommande riksdagsvalet.

Som framgått ovan har frågan om sänkt rösträttsålder nyligen väckts i motioner av riksdagsmän från Moderaterna och Socialdemokraterna. Stadsledningskontoret föreslår därför att staden avvaktar utfallet av behandlingen av riksdagsmännens motioner och att motionen från Åsa Jernberg (MP) anses besvarad med hänvisning till vad som sagts i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Valnämnden

Valnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 21 januari 2013 att som svar på remissen överlämna och åberopa valnämndens kanslis tjänsteutlåtande.

Reservation anfördes av Rickard Nygren (MP) enligt följande.

Rickard Nygren (MP) yrkade att valnämnden ska bifalla motionen.

Valnämndens kanslis tjänsteutlåtande daterat den 10 januari 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Valnämnden har som lokal valmyndighet till uppgift att svara för all röstning i kommunen. Det innebär bl.a. att nämnden ska ansvara för att det finns en vallokal för varje valdistrikt. Kommunen svarar också för att det finns förtidsröstningslokaler som ifråga om öppethållande, tillgänglighet och lokalisering ger väljarna goda möjligheter att rösta. Det är också en valmyndighets roll att sakligt och opartiskt informera väljarna om de allmänna valen (Prop. 2004/05:163). Den informativa verksamheten kan handla om hur den representativa demokratin fungerar och att de fria och allmänna valen är en del av denna. Däremot bör en valmyndighet inte agera t.ex. genom utbildnings- eller folkbildningsverksamhet i demokratifrågor utöver den utbildning som sker av valfunktionärer.

Inför varje val görs en översyn av distriktsindelningen. Indelningen bygger på antalet röstberättigade året innan det val som den nya indelningen ska tillämpas. Det innebär att kansliet redan nu har gett SWECO i uppdrag att göra en översyn av distriktsindelningen. Förslaget kommer att presenteras för nämnden till sommaren och fastställas av fullmäktige i höst. I de riktlinjer som kansliet gett till SWECO ingår bl.a.

att inga valdistrikt bör vara större än 1500 röstberättigade. Detta för att röstmottagarna under valdagen ska hinna granska alla förtidsröster innan röstmottagningen avslutas på kvällen, samtidigt som de röstande som kommer till vallokalen ska få en god service och ett bra bemötande.

Enligt SCB´s befolkningsstatistik skulle en sänkning av rösträttsålder till 16 år för Stockholms stad innebära ca 14 500 ytterligare röstberättigade vid allmänna valen 2014. 14 500 röstberättigade delat med 1500 skulle innebära 10 nya valdistrikt om alla ungdomar bodde på ett och samma ställe, vilket givetvis inte är fallet. 14 500 ytterligare röstberättigade tillsammans med den snabba befolkningstillväxt som är i Stockholm är däremot inte ett obetydligt antal fler röstberättigade. Det är därför angeläget för kansliet att så tidigt som möjligt i planeringsprocessen veta vilka förutsättningar och förändringar som gäller inför nästkommande val. Speciellt vad gäller valdistriktens storlek och den bemanning som ska planeras.

Sammanfattningsvis anser valnämndens kansli att det är nämndens uppdrag att bereda alla som vill rösta goda möjligheter och god tillgänglighet oavsett vilken rösträttsålder som riksdagen beslutar. Som lokal valmyndighet har kansliet inte några synpunkter på vad som är en lämplig rösträttsålder.

KOMMUNFULLMÄKTIGE

Motioner

2012:65

2012:65

Motion av Åsa Jernberg (MP) om sänkt rösträttsålder i kommunvalet 2014

335-1752/2012

Enligt artikel 12 i FN:s barnkonvention har barn och unga rätt till inflytande och delaktighet. Engagemanget är stort bland unga, många vill vara med och påverka och ta ansvar för det samhälle som de är en del av, inte minst på lokal nivå. I Rädda Barnens undersökning Ung röst från år 2011 tyckte exempelvis 77 procent av barnen att det var viktigt eller mycket viktigt att kommunpolitiker och ungdomar möts och för en dialog med varandra.

Samtidigt ansåg 71 procent av barnen i samma undersökning att de har små möjligheter att föra fram sina åsikter till dem som bestämmer i kommunen. Även Ungdomsstyrelsens siffror vittnar om ungas begränsade möjligheter att göra sin röst hörd. Myndigheten uppger att endast 13 procent av de unga anser att de har stort eller ganska stort inflytande över politiska beslut.

Stockholm är inget undantag. Möjligheterna för barn och unga att föra fram tankar och idéer och som fullvärdiga samhällsdeltagare påverka staden är mycket begränsade. Exempelvis har ingen av stadsdelsnämnderna haft ett lokalt ungdomsråd på senare tid. Barn står på många sätt helt utanför beslutsprocesserna och deras engagemang och kunskaper tas inte tillvara. De ges inte möjlighet att vara med och påverka politiska beslut fast de i högsta grad påverkas av dem.

Staden måste ta barnkonventionen och inte minst barn på allvar och skapa former och strukturer för att bättre ta till vara barns och ungas åsikter. Utöver att barns deltagande är en rättighetsfråga höjer också tillvaratagandet av barns egna åsikter kvaliteten i de beslut som fattas i staden.

Ett viktigt steg för att stärka ungas roll i beslutsfattandet är att sänka rösträttsåldern till 16 år i kommunala val. En sänkning av rösträttsåldern ger

fler unga människor möjlighet att få vara med och påverka på det mest grundläggande sätt en medborgare kan göra, genom att avlägga sin röst i demokratiska val. En ålderssänkning kan med stor sannolikhet antas påverka politiken att ta större hänsyn till barn och unga och bidra till att vrida samhället i en mer barnrättsvänlig riktning.

Idag har ett tiotal länder i världen en rösträttsålder som är lägre än 18 år. I bland annat Nicaragua, Österrike och Brasilien är rösträttsåldern 16 år i alla val. I Schweiz har delstaten Glarus infört 16-årsgräns för att få rösta i kommunala val eller delstatsval och i Tyskland har 16-åringar kommunal rösträtt i flera delstater.

Även Stockholms stad bör ta steget och ge unga reell makt att påverka. Vi föreslår att staden hemställer hos regeringen om att få tillämpa 16 års rösträtt i kommunvalet år 2014. Den sänkta rösträttsåldern bör åtföljas av en sänkning av åldersgränsen till 16 år för att kunna ta plats i kommunala beslutande församlingar.

Det är hög tid för Stockholm att ta barn och unga på allvar. Barns och ungas visioner och drömmar och åsikter och perspektiv måste bli en maktfaktor att räkna med i staden.

Vi föreslår kommunfullmäktige besluta att

1. hemställa hos regeringen om att Stockholm i valet till kommunfullmäktige 2014 blir försökskommun för rösträtt från 16 års ålder
2. hemställa hos regeringen om att detta även ska omfatta en sänkt valbarhetsålder till 16 år för kommunfullmäktige och andra kommunala förtroendeuppdrag
3. uppmana regeringen att ta fram förslag till de lagändringar som försöksverksamheten kommer att kräva

Stockholm den 30 november 2012

Åsa Jernberg